

3. N. 3.

DISCURSUS ACADEMICUS
EXHIBENS NONNULLAS

QVÆSTIONES
TAM ¹³⁸
PHILOLOGICAS QVAM PHI-
LOSOPHICAS

Consentiente

Amplissima FACUL: PHILOSOPHICA
MODERATORE

Viro Præclariss. atq; Excellentissimo

DN. M. SIMONE PAULINO,
Linguarum Heb. & Græc. in celeberrima
Aboënsium Academia Professore
Ordinario, Præceptore atq; Promotore
devota mente æternum colendo.

*Publico sobrie Philosophantium Examini
reverenter submissas*

Ab

ERICO J. FONSENIO, Ab.
Stip. Reg.

*In Audit: majori ad diem II. Decembr.
horis ab 8. antemeridianis*

Exc. apud JOH. L. WALLUM, A.T.

Qvinam fuere Masoræ Auctores?

De admirabili illo opere Masoretico varias solent proponere quæstiones critici, ubi & quando fuerit conscriptum, quosq; habuerit inventores. De hac ultima in presentia sumus solliciti, quæ cognitum eo difficilior quo pauciores critici hanc rem scriptis suis declaraverant; quam etiam dum habuerimus cognitam facile patebunt ceteræ. Circa hanc quæstionem una non est omnium Philologorum sententia, nam quidam ejus auctores faciunt sapientes Tyberiadis qui, postquam *Talmud* anno à nato Christo 508. absolutum esset, tandem convenerunt conscripturi Masoram, commoti hinc, quod lingua hac sancta certissimam minaretur ruinam: quam quidem sententiam mordicus defendunt Aben Ezra, & Elias Levita, nulla proorsus ejusdem vestigia ante Talmud, tam Babylonicum, quam Hierosolymitanum apparuisse afferentes; quo autem anno post Christum natum, & a quo viris elaborata sit, alto involvunt silentio. Contrarium vero vel saitim diversum svolvent seniores, qui Estram virosque synagogæ magnæ, quos Estras partim babylone secum duxerat, partim adductis ex Hierosolymitanis addiderat: hisce permotis rationibus, quod e Chronicis Iudæorum cense, Estram cum sociis suis

reducem, restituisse Coronam in pristinum statum, quæ Judæis fuit triplex, legis, sacerdotis, Regni. Corona legis, niqil aliud est, quam sapientiæ studium, legisque divinæ cognitio, quam Esras reparare nitebatur, Rem publicam Ecclesiasticam à sordibus babylonieis reformando, & scripturam sacram repurgando. Cujus mentionem etiam quadamtenus facit Bellarminus, citante eum Buxt. Est ergo, inquit, altera sententia, fuisse librorum sacrorum restauratorem Esram, non omnia iterum dictando, sed colligendo, & ordinando scripturas in unum corpus, quarum partes in variis locis invenerat, que depravate erant negligentia scribarum. Postquam itaque omnes libros sacros in pristinū nitorem redigisset Masoram aggressus est, quæ versatur vel circa versus, vel circa voces, vel circa elementa; circa istos quidem, accuratè distingvendo, circa illas, 1. notando earum numerum. 2. Locum, 3. constructionem, 4. Significationes. 5. Defectus & excessus literarum ordinarios & regulares 6. varietates lectionis. Quid autem hæc sententia Elianæ præferenda sit, non dubitat sanus: nam quod dicit Elias, Masoram tandem post Talmud conscriptam, fallit, quis in utroq: Talmud sit mentio Masoræ. Redundant enim Talmudici rationem quare sapientes isti qui Masoram scripsierunt vocati fuerint Sopherim, scilicet a numerando quæ versus

versus, voces, & literas textus Hebræi numerabant, deinde in Talmud facta est mentio Catalogi alphabetici literarum [majuscularum & minuscularum, quæ Masoram spectant-
Ne autem hic Eliæ aliqua fiat injuria, vi-
to aliquin Clarissimo; Distinct: inter Ma-
soram inchoatam & consumatam; prima qui-
dem initia, imo maximam partem Estræ & ea
jus sociis tribuimus, supplementa vero vel poti-
us qualemcumq; continuationem eiusdem ope-
ris, sine jactura veritatis largimur Tiberrensib⁹

QVÆSTIO II.

An puncta tam vocalia quam accentuum Hebræa hodierna, sint authen-
tica & divinæ Auctoritatis. Aff.

UT in quæstione præcedenti Tybericensium Patronum se præstítit Elias Levita, ita hic idem vix deserit patrocinium; nam non solum inventionem Mosoræ sed etiam punctorum originem iisdem adscibit, quod ipsum multis in locis stabilire conatur, dicit enim alicubi, *Nulla unquam in omnibus scriptis Rabinorum nostrorum, in Talmud, in Haggadot, in Medraschet, ullius puncti aut accentus memoria extat aut indicium ullum*, quod utrum ex ignorantia vel industria (nescio) fecerit, cum aperte testentur Talmudi contra ipsum, in iibris etiam Bahit & Zobar ipso Talmude antiquioribus testibus

Rabb: facta est mentio vocalium. Qui cum i-
pse suum prodat errorem, proinde nihil ob-
stare videtur quia quæstionem nostram affir-
memus dicendo, non a Talmudistis, nec Ma-
soretis, nec ab aliquo alio provenisse puncta;
sed ab ipso Mose & Prophetis, imo ab ipso
sacrarum literarum Auctore primario, Sp. S.
idque rationibus seqq. Inspiravit Deus Mosi
non modo res sed etiam verba, præcipue quo-
ad eorum delectum. Verbis autem unus tantum
ineft sensus literalis, non autem multiplex. Quo-
modo vero hic sensus potuisse innoteſcere
Mosi sine vocalibus? unde sic argumentot:
aut ipse Sp. S. est auctor vocalium, aut Ma-
soretæ, sive alius aliquis mera huma-
na auctoritate instructus: si prius, habeo
quod volo, si secundum aut tertium,
tum hæc sequentur absurdæ: 1. Deum nos
inspirasse viris ~~Geonvēs~~ integrum lingvam
sed tantum ignobiliorem ejus partem. 2. Ma-
soretas sive alios addidisse puncta & per con-
sequens sensum, unde vicissim hoc manat ab
surdum, scripturam S. non esse auctoritatis
Divinæ, sed incertam, ambiguam, infirmumq;
fidei fundamentum. Qvod autem qvidam
profer. n auctoritates, parum curamus, nam
nec iisdem destituiſur; & etiam quas proferūt
ex propriis eorum scriptis refellimus: qui
Waltonus, Pridgeaux & Capellus testantur
nullam lingvam posse carere vocalibus. Nec
ratio-

rationibus eorum magna inest vis, dicentibus
enim Versionē LXX. interp. abhortere ab hodi-
erno textu hebræo, idque propterea, quod eo
tempore quo scripta est hæc translatio, pun-
ctat textui non adfuerunt; Resp. illam magis non
esse genuinam sed corruptam & adulteratam,
test. Calovio, Gass: &c. Qvod attinet Pa-
raphr. Cald. ejusque discrepantiam, inde non
magis constat absentia vocalium quam ipsa-
rum literarum sive dictionum; cum paraphra-
stes non reddiderit vocem pro voce, sed libe-
re latrorique sermone ulus sit. Pati argu-
mentorum pondere instructa est versio Hie-
ron: cum hæc partim non sit genuina Hiero-
nymi, sed quibusdā testibus veterem Italām si-
bi admixtam habet, præterea crassissimis sca-
tet erroribus. Dum autem adversarii offerunt
nobis inusitatam illam & ut volunt monstram
punctuationem, autumant se obtinuisse
quod volunt: sed nihil minus quam hoc. Vo-
cant enim monstrorum, quod tale non dum
esse probaverant, adducunt varia scripturæ
loca, ubi vel consonæ sine vocalibus, vel vo-
cales sine consonis vel denique vox aliqua
cum vocalibus peregrinis & alienis. Istius
exemplum est Jer. 51. v. 3. ubi legitur una vox,
semel puncta, altera vice impunctata, diciturque
scripta non legit. Illius exempl. Jer. 31. v. 38.
vacales Cametz & Chire chœrant sine con-
sonis, expressa voce balm in margine, hæc di-
cuntur

cuntur alias voces non scriptæ, tamē lectæ. Hū-
jus exemplum quod attinet, habetur inter alia-
z. Reg. 18. 26 ubi vox schenehem non ha-
bet propria sua puncta sed aliena, sumptaque a
vocibus me me raglehem aquas pedum suorum.
Quæ omnia non arguant monstrositatem ali-
quam sed excellentiam sap: divinæ, suntq; sic
scripta partim ob sensum arcanum, partim
singularem lingvæ consuetudinem partim de-
nique propter εὐλάβειαν de his prolixius
(si forte datur occasio) in disc. publico.

QVÆSTIO III.

An Metaphysica definenda per Sapi-
entiam an vero scientiam Aff. post

Ab utraque parte pugnant auctoritates
virorum gravissimorum: ab illa qui-
dem parte Celeberr: Doctoris Calovii,
qui in limine Metaphysices suæ definit eam
per sapientiam, non quidem illam quæ primi
vocatur, quomodo peccaret in leges bonæ
definitionis, nec per eam quæ secunda dici-
tur, & est scientia particularis ἀρευ κεφαλῆ;
sed prout in communi præcise & abstracte
sumitur, estque habitus primorum principiorū
non modo absolutè primorum, sed etiam se-
cundum quid talium, & conelusionum, non
formeliter sed virtualiter, quatenus in hac
exercito e principiis format conelusiones.

num autem sapientiae vox ita ampliari possit, Eruditioribus relinquo. Quid autem attinet Cl: Frommum, Metaph. genus facit scientiam, vocem scientiae (potiori ut videtur jure) amplians, dividensque eam itidem in primam vel secundam; quae sunt tanquam species per differentias oppositas contractae, generis vicem sustinente scientia ab his abstracta, quod quidem multis refutat. D. Calovius: dicendo scientiam non posse ampliari ut significet notitiam habitualem conclusionem, prout elicuntur e principiis non determinate secundis, sed indeterminate & indefinite, sive primis sive secundis, moxque addendo scientiam saltem esse habitum e particularibus principiis causatum, requiri que ad illam, causam proximam, immediatam, & principia effendi proxima. Sed ut brevetati litemus. Distingvimus primo inter scientiam consideratam materialiter & formaliter; secundo causam formalem vel virtualem; quae modo allata sunt, (dico cum venia viri celeberrimi) esse de materiali scientiae non autem formalis, deinde ad scientiam qua talem sufficere causam virtualem licet semper non adsit formalis. v. g: cum una affectio probatur per aliam, prius probatam per essentiam, quae etiam potest dici causa immediata suaum affectionum.

Quæstio IV.

An 'perfæctio & bonitas sint distinctæ
affectiones entis ? Affir.

Plurimi sunt qui has affectiones pro una ea-
demque venditant, nisi hac hypothesi quod
bonum dividatur in ab solutum & respecti-
vum, illud perfectionem, hoc in specie bonita-
tem faciunt. Sed imprimis notum est, hanc
esse divisionem Affectionum unitarum in ge-
nere, qua bonitas & veritas constituantur
affectiones entis respectivæ, quatenus il-
la est convenientia cum voluntate, hæc
cum intellectu, divinis. Deinde formalis
ratio alicujus rei non est nisi una, cuius
intuita distinguntur res a se invicem, si
autem perfectio habet proprium formale ad-
æquatum & a cæteris distinctum, sequitur il-
lam esse distinctam & peculiarem affectionem
entis, prius probatur quia numerus affectio-
num non æstimandus, ab impositione intel-
lectus, sed ab indole entis desumendus, quæ
omnes in illo latent, si non cum reali diffe-
rentia, attamen quod satis est formalis, &
quamvis ens in suo formalis eas non invol-
vat, tamen illæ, ens in suo formalis in-
adæquate repræsentant. Nunc autem cuique
ad oculum patet. Ens repræsentari iore intellectui
nostrō sub duplice negatione: defectus videlicet
& divisionis, illa perfectioni, hæc unitali adferi-

ben-

benda. Tantum itaque abest ut perfectio non sit peculiaris Affectio Entis, quod etiam cum unitate, de prioritate naturæ certet. Quod autem dicant nonnulli, nihil esse perfectum quod non sit bonum, nihil nos moveat: nam novum non est; Affectiones dici de se in sensu identico, non vero formaliter. Non implicat dicere perfectum est bonum, sed perfectio est bonitas. Sic itaque breviser liquet has esse inter se distinctas, distinctione non potentiali, sed actuali, & quidem non actuali essentiali, realitatis majoris, quod qui affereret, in excessu peccaret, nec distincta rationis ratiocinantis, nam sic vicissim in defectu; Sed modali, formaliter & rationis ratioe inarare.

QUESTIO V.

An omnis potentia traducatur, in Actum?

S

ostinent quidam sine ulla limitatione affirmare hunc Canonem sive potius questionem, dicentes: frusta esse potentiam quæ non aliquando exeratur in actum, & Deus nullam capacitatem dimitit vacuam. Cum autem omnis questio ita affirmanda vel neganda sit ut rei substrata natura requiratur, proinde quedam exempla proferre libet, quo responso ad questionem evadat facilius: Quis ne-

scis

scit Talpam habere potentiam videndi, nunquam tamē deduci in actū. Ante lapsū habuit homo potestatem seu potentiam ut posset uniri cum λόγῳ s. Filio Dei, an ergo unio hypostatica esset futura [etiam si homo non laboreretur? Deinde Deus, creavit appetitum tam subjectivum, quam objectivum, subjectivus vero appetitus pro objecto habet bonum & malum, atq; sic potentia hæc necessario exereretur in actum, quo ipso Deus causa mali fieret, quod dicere in justum. Proinde distincte respondendum est ad quæstionem Dist; 1. inter capacitatem naturalalem & obedientialem. 2. inter potentiam numericam & specificam. 3. Disting. inter objectum adæquatum & inadæquatum, materiale & formale, per se & per accidens inter obj. de jure & absolutū & de facto respectu certi status, inter bonum idem numero & idem specie. &c. quæ omnia dictis exemplis applicare supersedeo, fatus ejus benignitate qui mihi hac in re adesse non dignatur; interea brevitatem meam sibi de meliorino-
sa commendaturus.

QVÆST. VI.

An Objectum logices sit latius Objecto Metaph: Aфр.

Prima philosophiæ divisio est in partem generalem & specialem, illa complectitur Gram.

Gram. Rhet. Logicam Metaph. Noolog. &c
Gnost: Has vero disciplinas si quis inter se
contulerit, videbit unam esse adhuc altera
generalior em, utpore, logicæ naturam qui
novit, non inficebitur ejus obj: Metaph: Ob-
jecto multo esse latius. Hanc enim quod
concernit pro objecto habet tantum ens rea-
le, positivum, actuale, intellige obj. considera-
tionis, non contemplationis: illa vero non
tantum entia vera, realia, actualia positiva sed
etiam rationis, privativa, negativa & quæ
ad verorum similitudinem facta sunt; dicun-
tur alias entia imitativa, quo ipso latitudo
Objecti Logici evincitur. Ne autem gratis hoc
a me dici videatur pro quæstionis statu ob-
tinendo non nullas adducam rationes. 1. su-
mendo a natura s. indole nostri intellectus,
qui non patitur se coarctari intra naturæ
limites; sed partim supra illam, partim vero
infra, vagatur: hic quidem, dum ad entia ratio-
nis &c. se extendit: 2. ab entium ejusmodi
capacitate fit iesuia verbo, quæ etiam apta
nata sunt ad recipiendas notiones secundas quia
intellectus noster potest etiam de his formare
sibi conceptum objectivum quibus deinde no-
tiones logicas imponit: Quotiens pontificii
mentionem faciunt purgatorii; quod ad eo-
rum cerebra relatum, potest dici effectus, ad
animas vero quas ibi esse somniant, subiectum.

Bart.

Bartimeus est cæcus; hic cæcus, est prædicatum, & queac s dicerem Bartimeus est doctus.. Cerberus s. janitor, ubi; Cerb: & janua sunt relatum & correlatum; etsi nunquam πραγμάτικῶς s. realiter, tamen νοηματικῶς & conceptibiliter, obiective & idealiter quod sufficit ad impositionem notionum secundarum. In hoc enim inter alia differunt attributa notionalia ab attributis realibus quod illa cuivis, hæc vero saltim enti reali addi possunt, illa interdum etiam per fictionem Intellectus, hæc vero per operationem rebus tribunntur. Sunt etiam paucis audiendæ rationes adversæ i. Omne obj. habere principia interna si non proprie sic dicta tamen ἀπολόγως; sc. materiale s. entitalem, & formale s. scibilitalem: quæ etiam in his entibus (non loquor iam de ente reali) occurrit, licet non extra mentem, tamen intra: ut autē habent entitalem sic etiam scibilitalem. Duplex etiam habent formale, unum quod singantur esse, alterū quod referantur ad nostrum intellectū per atrib. not. illud est formale entitatis hoc scibilitatis, quæ non diversa sunt, hoc enim est illius signum, fatente Calovio 2, Quod omnne objectum representabit intellectui conceptum univocum vel analogum, non vero æquivocum. Nec hic conceptus est æquivocus quia cum ens dicitur. obj: logicæ sumitut

tunc generalissime, at dicas sic etiam, ens habere se ad verum, & non ens, æquivoce? R, non ens, hic non opponitur enti generaliter accepto; sic enim est, ens mere negativum sed specialiter accepto, & sic entia rati: priv. sunt objectum Log: & quandam quasi analogiam cum ente vero subeunt.

Quæst. VII.

An spiritus qua talis fit subjectum quantitatis discretæ Neg. D.

Non latet illos, qui philosoph: vel à limine sanguinarunt, omne ens suas habere affectiones, quod pater, nam suas habet subit. suas accidens, quædam affectiones nec omnibus substantiis sunt communes, sed solis competunt corporibus; in quarum numerum aut etiam referenda sit quantitas, est quod jam probandum erit. De quantitate continua nullum est dubium, sed major difficultas occurrit in quantitate discreta: num & illa solis conveniat corporibus: nam etiam saepe dicuntur angeli multi, attributa divina etiam multa, sed hic etiam facilis est evadendi ratio, si modo dist: inter multicudinem transcendentalem & prædicamentalem, hanc corporibus relinquimus, illam vero spiritui etiam tribuimus: vox enim discreta non diminuit rationem

quan-

quantitatis sed specificat, & dicit illud cui inest
simpliciter quantū, in affectiōib⁹ vero transcē-
talibus id observandum, quod nihil positivienti
superaddant; sic si multitudo tribuenda erit
rebus transcendentibus, liberanda erit vox
ab omni imperfectione accidentalī, talia enim
debent esse prædicata, qualia permittuntur
esse a subjectis. Qualis igitur sit quæras ista
multitudo transcend? est nihil aliud quam
multitudo sine quantitate.

QVÆSTIO VIII.

An irrogatio pœnarum sit Obj. Just.
commutativæ Affr.

Non est mirum, me leviter & parum in
his versatum, dubitare de quæstionis hu-
jus veritate, cum etiam multa erudita inge-
nia hic se macerarint, quot enim fuere, qui
irrogationem pœnarum ad Just: dist: recule-
re. Sed antequam certi quippiam dici po-
terit, pervolvenda sunt paucis, quæ ad rei
hujus illustrationem faciunt. Justitia itaq;
ut aliæ virtutes, secundario consistit in me-
lioritate, ubi non intelligitur medium in-
causando, prædicando, nec med: necessitatis,
congruentiæ, suppositi. s: quod, vel virtutis
s: quo, sed vel Geometricum, vel arithm:
quorum, illud ad distributivam, hoc ad com-
mu-

mut: refertur, definiturque, quod æquale est
excedit minus, & exceditur a majori secun-
dum excessum quantitatis, non secundum
proportionem, quia propter medium arithm.
a quibusdam dicitur, non æque proprie
constituere proportionem ac Geometr: vere
tamen ibi etiam observatur proportio, eaque
arithmeticæ, per quam a Dist: justitia distin-
gitur. Perspecta sic utriusque Justitiae pro-
portione, paucis considerandum objectum;
Removentur itaque ab obj: just: communis:
honores, præmia, & onera, quatenus tota
spectant communitatem, alias enim notum
est, si alieui confertur præmium aut honor,
ob peculiare aliquod factum, non spectatur ut
civis sed ut privatus. Præterea in justitia com-
mutativa non confertur unus cum alio, sed, in
contractibus voluntariis res & pretium, in
voluntariis vero, delictum & poena, quæ licet
interdum secundum personas specificetur,
non tñ. specificata, mænsuratur. Denique no-
tandum, poenam respectu qualitatis eandem,
differre interdum ratione quantitatis. His ita-
que B, L. ame rudi Minerva allatis acqui-
scere & quantum ad te, benevolentia tua,
conatus imbecilles promote.

COROLLARIA

Analogia attributionis intrinsecæ non infert necessariam analogatorum, a se dependentiam

Una res potest habere duas subsistencias quarum una per unionem pre reunte remanet altera.

O persona est subst: singularis intelligentis, sed non vice versa.

Datur materia simplex.

